

“Sobibor begon in het Vondelpark. Met een bordje: ‘Voor Joden verboden’.”

Deze woorden spreekt Koning Willem Alexander uit op 4 mei 2020 tijdens zijn toespraak op de Dam. Hij refereert aan zijn indrukwekkende ontmoeting met Jules Schelvis, oprichter van onze stichting. Dat maakt indruk. En niet alleen op ons. Met zijn woorden inspireert hij Niels van Deuren, een jonge ondernemer met een hart dat strijdt tegen onrechtvaardigheid (mijn woorden). Hij zorgt ervoor, samen met de gemeente Amsterdam en het Amsterdams 4 en 5 mei Comité dat er een monument komt met de woorden van de Koning *en een appel aan de voorbijganger!*

Niels belt ook mij. Of wij als stichting mee willen doen. Ik zeg hem dat wij met de woorden van de Koning niet mogen claimen dat het alleen om Sobibor gaat en ons daarom het monument niet mogen toe-eigenen.

Maar toch.....Sobibor is bij velen nog onbekend. Onbekend als puur vernietigingskamp. Het is ons doel om het verhaal over Sobibor levend te houden. En daarom pakken we dit nu: *‘het verhaal verder vertellen aan een volgende generatie’*.

In Sobibor worden in 1943 ruim 33.000 Joden uit Nederland vergast in 5 maanden tijd. Stel je dat voor. Dat is een doodsmachine. Uit Sobibor kom je niet terug. Dat is ook het lot van mijn grootvader en een groot deel van zijn (mijn) familie.

Op 1 juni 1943 gaat Jules Schelvis met zijn vrouw en schoonfamilie op transport. Bij aankomst in Sobibor worden zijn vrouw Rachelle en haar ouders direct vergast. Jules heeft het *‘geluk’* als je het zo mag noemen, dat hij geselecteerd wordt voor *‘werk elders’*. Zo kan hij overleven.

Op 14 oktober 1943 breekt in Sobibor een opstand uit. Het lukt ongeveer 350 gevangenen te vluchten. Er zijn er maar zo’n 50 die dat overleven. Na de opstand wordt het kamp met de grond gelijk gemaakt. Alle sporen van vernietiging worden uitgewist.

Sobibor is een kamp dat aan het eind van de oorlog in Nederland nog lang niet bekend is. Daarom maakt Jules er zijn levenswerk van om

dat wat er gebeurd is onder de aandacht te brengen. Immers, hij is er geweest. Van de 34.313 gedeporteerden uit Nederland, zijn er maar 18 die het overleven. Achttien! Jules zoekt de weinige overlevenden op en vraagt om hun verhaal, prachtig vormgegeven in de documentaire *'de Sobibor Tapes'* van Piet de Blaauw en Jan Pieter Tuinstra. Maar hij doet het niet alleen om te weten, maar vooral ook om ervan te leren. Hij wil een brug slaan, een brug naar het heden. En daarom is dit monument zo goed getroffen. Een spiegel ter grootte van het bordje *'voor joden verboden'*, vastgemaakt aan een lantaarnpaal. Net zoals toen, in 1941. Het bordje bij het Vondelpark was zeker niet het enige. Het toont de sfeer van buitensluiten dat overal de kop op steekt in het tweede jaar van de oorlog. En later? Apartheid, bordjes met *'gastarbeiders niet gewenst'* in de jaren 70, en vandaag LHBTI-vrije zones zoals in de provincie Lubelski waar Sobibor ligt.

Onder de spiegel het tekstbord *'Sobibor-wat doe jij'* Het nodigt uit in de spiegel te kijken en je af te vragen: *'Wat doe ik als het vandaag de dag gaat over discriminatie, uitsluiting en onverdraagzaamheid? Denk ik hierover na en ben ik mij bewust van mijn eigen vooroordelen? Hoe sta ik zelf in onze samenleving?'*

En daar willen we vandaag bij stil staan.

Luister naar de opgetekende getuigenissen van *'dader'*, *'omstander'* en *'slachtoffer'* destijds in Sobibor. Ze worden gelezen door Menno Visser (bestuurslid), Hajo Kapitein en Joost Erkamp (betrokken jongeren).

Luister naar de ontmoeting van onze oud-voorzitter van de Tweede Kamer mevrouw Arib met Jules Schelvis. En Coen van Dijk die hem als scholier ontmoette in Sobibor.

Luister naar de prachtige stem van Mirjam van Dam en voel de verstilling in jezelf. Dat hebben we nodig om met elkaar in gesprek te blijven. Tot slot zijn we stil en leggen we een steentje bij het monument. Zo herdenkt Stichting Sobibor vandaag samen met u. De oorlog in Oekraïne en vluchtelingen over de hele wereld laten ons zien dat er nog een lange weg te gaan is voor een betere toekomst.